

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет іноземних мов

Кафедра англійської філології

Кафедра німецької філології та перекладу

Сьомий міжнародний
науковий форум

***СУЧАСНА ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ:
ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ***

Ч. II (Л-Ш)

ХАРКІВ - 2016

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології
Кафедра німецької філології та перекладу**

**Сьомий міжнародний
науковий форум**

***СУЧАСНА ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ: ДОСЛІДНИЦЬКИЙ
ПОТЕНЦІАЛ
ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ***

Ч. II (Л-Ш)

ХАРКІВ - 2016

УДК 811.1/2(08)
ББК 81.2я43
С 91

*Рекомендовано до друку рішенням ученої ради факультету іноземних мов
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Протокол № 9 від 21 жовтня 2016 р.*

Головний редактор: Самохіна В. О., академік АН ВО України, д. філол. наук, проф., зав. кафедри англійської філології

Заступники головного редактору:

Оніщенко Н. А., заступник декана факультету іноземних мов з наукової роботи, к. філол. н., доц. кафедри німецької філології та перекладу

Легейда А. В., к. філол. н., доц. кафедри англійської філології

Редакційна колегія: Бондаренко Є. В., д. філол. н., проф.; Морозова О. І., д. філол. н., проф.; Солощук Л. В., д. філол. н., проф.; Безугла Л. Р., д. філол. н., проф.; Малая О. Ю., к. філол. н., доц.; Нефьодова О. Д., к. філол. н., доц.; Пшеничних А. М., к. філол. н., доц.; Матюхіна Ю. В., к. філол. н., доц.; Кукушкін В. В., к. філол. н., доц.; Лобова О. К., к. філол. н., доц.; Котов М. В., к. філол. н., доц.; Котова І. А., викл.; Найдіна Є. С., викл.; Клименко Ю. В., викл.; Ковалевська Я. Л., викл.; Тарасова С. О., викл.; Скриннік Ю. С., викл.

С 91 Сьомий міжнародний науковий форум. Сучасна іноземна філологія: дослідницький потенціал. Тези доповідей у 2-х ч. / За ред. проф. В. О. Самохіної. – Х. : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2016. – 160 с.

ISBN 978-966-623-285-0 (ч. 2)

Збірник присвячений проблемам вивчення германських мов, а також актуальним питанням зарубіжної літератури та класичної філології. Наукова проблематика збірника представлена різноманітністю сучасних напрямків і парадигм: когнітивної лінгвістики, теорії дискурсу, функціонально-комунікативної лінгвістики, лінгвокультурології, лінгводидактики, лінгвістики тексту.

Для філологів, фахівців у галузі лінгвістики і методики викладання германських та романських мов, зарубіжної літератури та класичної філології, літературознавства, викладачів, здобувачів та аспірантів.

**УДК 811.1/2(08)
ББК 81.2я43
С 91**

© ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016
© Колектив авторів, 2016

ISBN 978-966-623-285-0 (ч. 2)

Фещенко О. В.

ПРОДУКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕМ І ДІАЛОГОВИХ СТРАТЕГІЙ ЯК ПОКАЗНИК СТУПЕНЮ ІНСТИТУЦІЙНОСТІ ДИСКУРСУ АМЕРИКАНСЬКОГО СЛІДСТВА.....	84
--	----

Фролова І. Є.

СТРАТЕГІЇ ЗМІСТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ЗАСІБ КЕРУВАННЯ ДИСКУРСОМ.....	86
--	----

Цапенко Л. В.

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ В АНГЛОМОВНІЙ ДЕТЕКТИВНІЙ РОЗПОВІДІ.....	88
--	----

Черкашина Т. Ю.

АЛЬТЕРНАТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ БІОГРАФІЇ ВИДАТНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ФОРМА ЛІТЕРАТУРНОЇ ГРИ АВТОРА З ЧИТАЧЕМ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ «КЛУБ ДЮМА, АБО ТІНЬ РІШЕЛЬЄ» АРТУРА ПЕРЕСА-РЕВЕРТЕ).....	90
--	----

Чорновол-Ткаченко Р. С.

ОЦІННА КАТЕГОРИЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	92
--	----

Чуб В. П.

А. ВОЛОДІН І В. ПЕЛЕВІН: ТИПОЛОГІЧНІ СХОДЖЕННЯ В РОМАНАХ «ДОНДОГ» І «ЧАПАЄВ І ПУСТОТА».....	94
--	----

Шевченко В. М.

ІСТОРИЧНЕ ВАРІЮВАННЯ ПЕРФОРМАТИВНИХ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ ПРОХАННЯ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	96
---	----

Шевченко И. С.

КОНЦЕПТ <i>ВОЙНА</i> В КОЛЛЕКТИВНОЇ І ІНДИВІДУАЛЬНОЇ КОНЦЕПТОСФЕРЕ АМЕРИКАНЦЕВ.....	97
--	----

співвідношення в комунікативних ситуаціях, що структурують дискурс американського слідства, шляхом з'ясування показників відхилення; на *третьому* кроці – аналіз варіювання загального співвідношення у спілкуванні колективів різних слідчих установ; на *четвертому* кроці – визначення варіювання загального співвідношення (показників відхилення) у різних комунікативних ситуаціях та різних трудових колективах.

Під час визначення показників продуктивності реалізації інституційних тем і діалогових стратегій ми виходили з того, що в жорстко інституційних дискурсах діапазон коливання цього показника слід визначити як 90-100% (неінституційні реалізації мають не перевершувати 10%), а в не жорстко інституційних дискурсах такий діапазон буде 60-70% (нижня межа визначена виходячи з того, що дискурс можна вважати інституційним лише за умови, що кількість інституційних реалізацій перевищує кількість не інституційних принаймні на 10%).

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що дискурс американського слідства має середній рівень інституційності: питома вага інституційних реалізацій складає приблизно 78%, причому інституційні теми більш продуктивні за інституційні діалогові стратегії.

Пілотне дослідження щодо наступних кроків засвідчило, що відхилення від середніх показників є більш суттєвим в різних комунікативних ситуаціях ніж у різних трудових колективах.

СТРАТЕГІЇ ЗМІСОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ЗАСІБ КЕРУВАННЯ ДИСКУРСОМ

Фролова І. Є., докт. філол. наук (Харків)

Керування дискурсом, зокрема публічними дискурсами, трактується як вияв соціальної влади, що обумовлює важливість і актуальність вивчення того, яким чином здійснюється таке керування.

Т.А. ван Дейк визначає цей процес у термінах *доступу* та *контролю*, стверджуючи, що лише ті суб'єкти, які мають певний соціальний статус/виконують певну соціальну роль, мають повний доступ до публічних дискурсів і здатні активно контролювати їх, тобто керувати ними, тоді як інші суб'єкти є пасивними учасниками цих дискурсів (професори, наприклад, керують академічним дискурсом, члени парламенту і урядовці – політичним тощо).

Виходячи з того, що до засобів управління дискурсом автор відносить *контроль теми*, варто зосередити увагу на *стратегіях змістової організації*.

Оскільки стратегічність визнається інгерентною властивістю мовлення, логічно припустити, що саме стратегія виступає інструментом змістової організації. Цю стратегію розуміємо як намір мовця, спрямований на досягнення певної діяльнісної (позамовленнєвої) мети; сформований на ґрунті наявного в суб'єкта знання (у тому числі комунікативно актуального і мовного) та об'єктивований в дискурсі мовними засобами, котрі виступають опорами референції та визначають тему, реалізація якої з погляду суб'єкта, відповідає поставленій меті.

Активний суб'єкт публічного дискурсу, тобто той, хто має можливість ним управляти, здійснює керівництво з метою маніфестації своєї соціальної влади. Але оскільки ця влада не є абсолютною, суб'єкт може діяти лише в певних межах, зокрема, потенціал тем, з яких суб'єкт обирає, має загальні й ситуаційні обмеження. *Загальні обмеження* кореспондують із соціальною роллю суб'єкта: професор математики, наприклад, не буде торкатися тем, що належать до галузі історії чи мовознавства. *Ситуаційні обмеження* пов'язані із певними інституційними комунікативними подіями, тематика яких є чітко визначеною, приміром питання, обговорювані в британському парламенті під час години запитань до уряду, відомі заздалегідь і спонтанний перехід на обговорення інших тем не допускається.

Утім, за наявності певних обмежень, суб'єкт публічного дискурсу володіє доволі потужним ресурсом використання (нерідко маніпулятивного) тематичної організації зі стратегічними цілями.

Зокрема, *основними* тут виступають стратегія акцентуації теми та стратегія нівелювання теми.

Стратегія акцентуація теми спрямована на привертання до неї якомога більшої уваги пасивних суб'єктів публічного дискурсу, що оцінюється як бажане суб'єктом, котрий здійснює управління; *стратегія нівелювання теми*, навпаки, зорієнтована на мінімізацію уваги до неї.

Прийомами, що сприяють реалізації основних стратегій, постають такі: позиціонування теми як важливої/неважливої, сенсаційної, скандальної тощо; розвиток теми: велика/мала, значна/незначна кількість її реалізацій; варіювання способу та засобів реалізації теми: спосіб може бути конвенційним/не конвенційним; засоби – такими, що більшою мірою впливають на раціональну/емоційну сферу.

Відповідність/невідповідність прийому, використаному суб'єктом, очікуванням щодо реалізованої ним стратегії, складає основу розподілу *допоміжних* стратегій на пряму та непряму. Перші є свідченням відкритої стратегічної мети (наприклад, стратегія акцентуації теми – позиціонування теми як важливої, вартої уваги тощо; велика або значна кількість її реалізацій і т.д.); друга допоміжна стратегія засвідчує, що суб'єкт приховує свій намір, маніпулюючи використаними прийомами (приміром, уникає розвитку теми, нібито реалізуючи стратегію нівелювання, але у такий спосіб, що, навпаки, привертає до неї увагу).

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ В АНГЛОМОВНІЙ ДЕТЕКТИВНІЙ РОЗПОВІДІ

Цапенко Л. В. (Харків)

Художній текст вирізняється вживанням засобів виразності, зокрема засобів образності. Засобами образності називають всі види образного вживання слів, словосполучень, об'єднуючи всі види переносного їх вживання загальним терміном «тропи». Сюди відносяться метафора, метонімія, гіпербола, літота, іронія, перифраз і т. ін., що є наочними лексичними засобами образності. Слід зазначити, що засоби